

Kalliot, kivikot & tunturit

Tytti Kontula, Juha Pykälä, Jukka Husa,
Elisa Pääkkö, Katariina Mäkelä, Arto
Saikkonen, Anna Tammilehto ja Saara Tynys

Kalliot ja kivikot

Lajistollisesti hyvin merkittävä elinympäristö

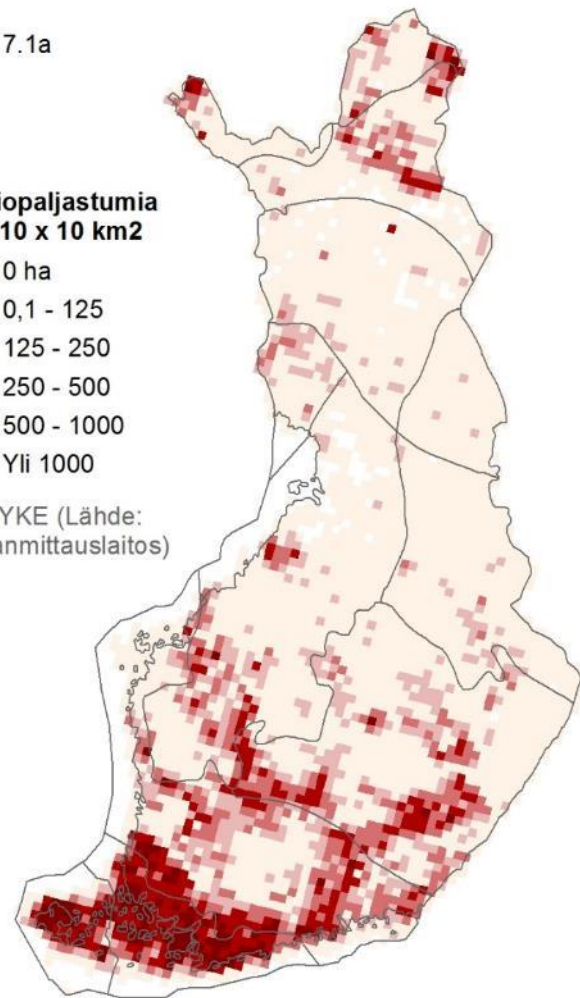
- Kalliot ja kivikot muodostavat vain noin 2,5 % Suomen maapinta-alasta, mutta niillä elää yli 8 % lajistosta
- Uhanalaisista lajeista kallioilla elää peräti 16 %

Kuva 7.1a

Kalliopaljastumia
ha / 10 x 10 km²

© SYKE (Lähde:
Maanmittauslaitos)

Kalliot ja kivikot

KOKASU:ssa käytetyt aineistot

- Luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnissa (LuTU) mallinnetut ja kootut luontotyyppiaineistot
- Lajitietokeskuksesta ladatut ensisijaisesti kallioilla elävien uhanalaisten ja silmälläpidettävien lajien havainnot (381 lajia tarkastelussa → 35 594 havaintoruutua)

S Y K E

Kalliokeuhkojäkäle (VU)

Kuva: Tytti Kontula

Kalliot ja kivikot

- Tarkastellut luontotyyppiryhmät: kalkkikalliot, serpentiinikalliot, varjokalliot ja rantakalliot (18/44 LuTU-tyyppiä)
- Luontodirektiivin luontotyypit: Kolme varsinaista kallioiden ja yksi rannikon kallioluontotyyppi, joista tarkastelussa oli pääosin mukana kolme ja osittain yksi luontotyyppi.
- Luontodirektiivin lajit: Viisi ensisijaisesti kallioelinympäristöissä elävää lajia, joista neljä sisältyi tarkasteluun.

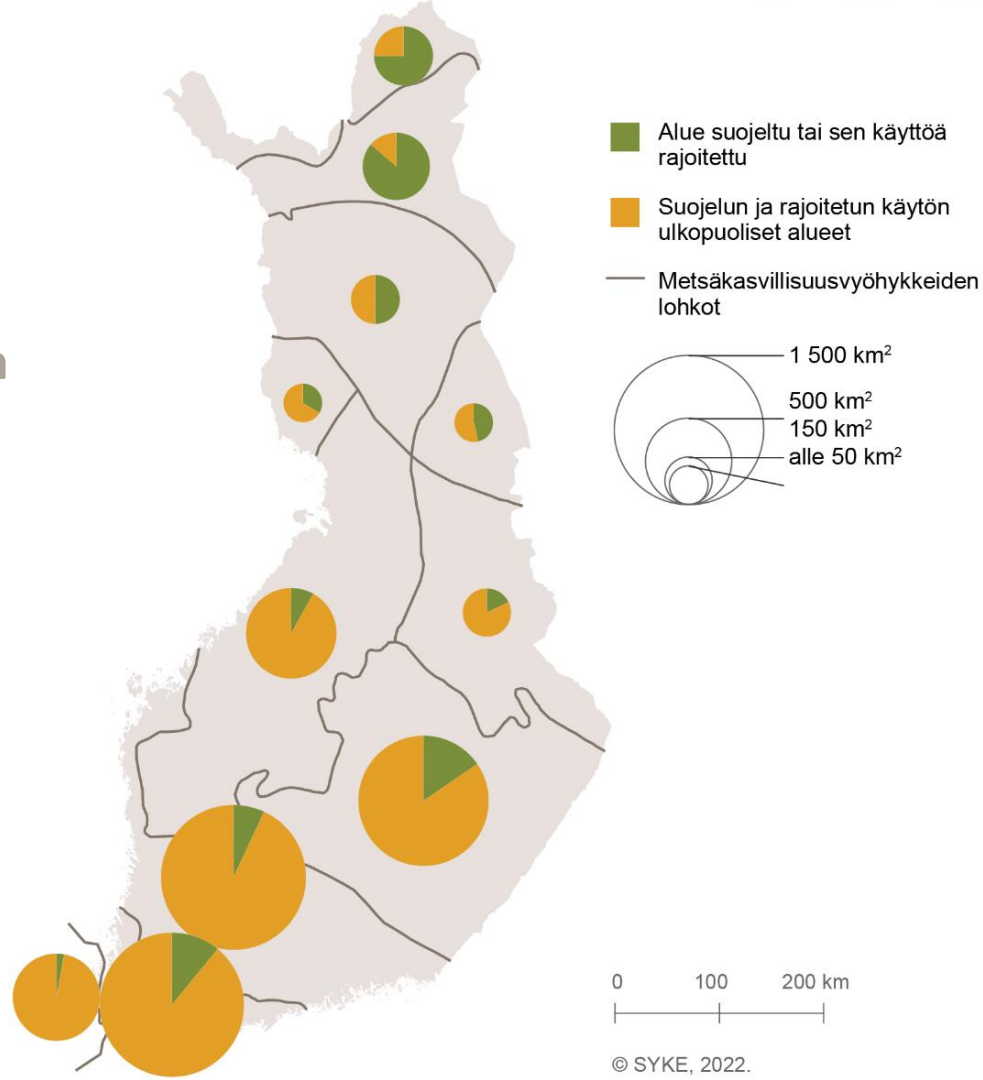
Kuva: Jari Teeriaho

Kalliot ja kivikot

Noin kymmenys kallioluontoa suojeltu, vaan ei paras kymmen

- Kallioluontoa suojeltu pääasiassa muiden suojelutarkoitusten sivutuotteena
- Kallioalueinventointi löysi yli 1 200 valtakunnallisesti arvokasta kallioaluetta (1990–2004) , mutta niiden turvaamiskeinona on ollut pääasiassa maa-aineslaki

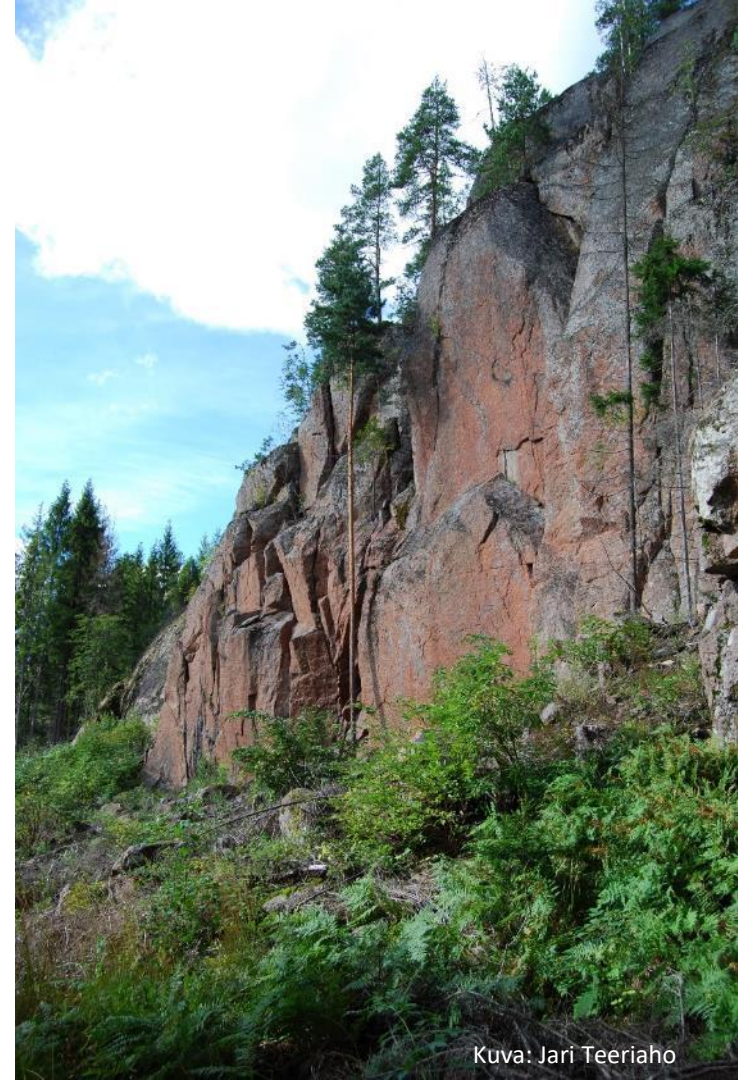

Kalliot ja kivikot

LuTU 2018: Merkittävimmit uhanalaistumisen syiksi arvioitiin metsien uudistamis- ja hoitotoimet, rakentaminen sekä kaivannaistoiminta.

Kuva: Terhi Korvenpää

Kuva: Jari Teeriaho

Kalliot ja kivikot

Kalkkikallioiden ja niiden lajien nykyinen suojelu

- Suojeltu–käytöltään rajoitettu on koko maassa:
  - 33–45 % kalkkikallioista
  - 62–72 % uhanalaisten ja silmälläpidettävien kalkkilajien esiintymistä

Tarkoittaako tämä, että lajiarvoiltaan parhaat kohteet on löydetty hyvin ja suojeltu vai että suojellut kohteet on tutkittu paremmin?

Kalliot ja kivikot

Serpentiinikallioiden ja niiden lajien nykyinen suojelu

- Suojeltu–käytöltään rajoitettu on koko maassa:
  - 36–49 % serpentiinikallioista
  - 50–80 % uhanalaisten ja silmälläpidettävien serpentiinilajien esiintymistä

S Y K E

Siimesjäkäla (EN)

Kuva: Tytti Kontula

Kalliot ja kivikot

Rantakallioiden ja niiden lajien nykyinen suojelu

- Suojeltu-käytöltään rajoitettu on koko maassa:
  - 12–34 % rantakallioista
  - 46–59 % uhanalaisten ja silmälläpidettävien rantakalliolajien esiintymistä

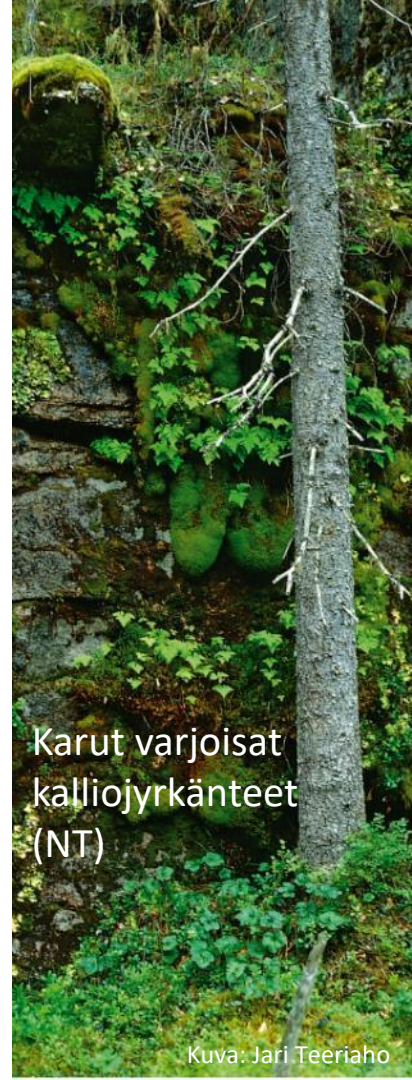
Kalliot ja kivikot

Varjokallioiden ja niiden lajien nykyinen suojelu

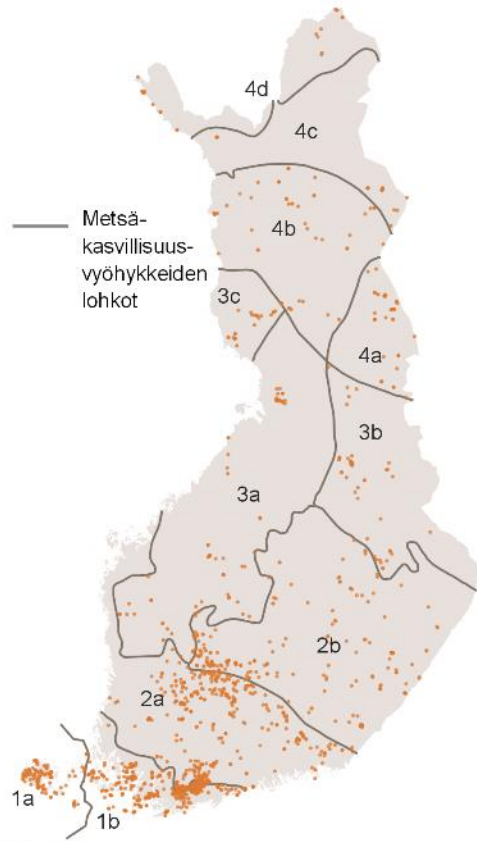
- Suojeltu–käytöltään rajoitettu on koko maassa:
  - 10–19 % varjokallioista
  - 46–65 % uhanalaisten ja silmälläpidettävien varjokalliolajien esiintymistä

Pirkanmaalla kalliosammalet on tutkittu muuta maata järjestelmällisemmin: varjokalliolajien esiintymien suojeluosuus 15 %. → Suojeluaste tulee huomattavasti yliarvioitua lajitarkasteluissa (suojelualueet tutkittu muuta maata tarkemmin).

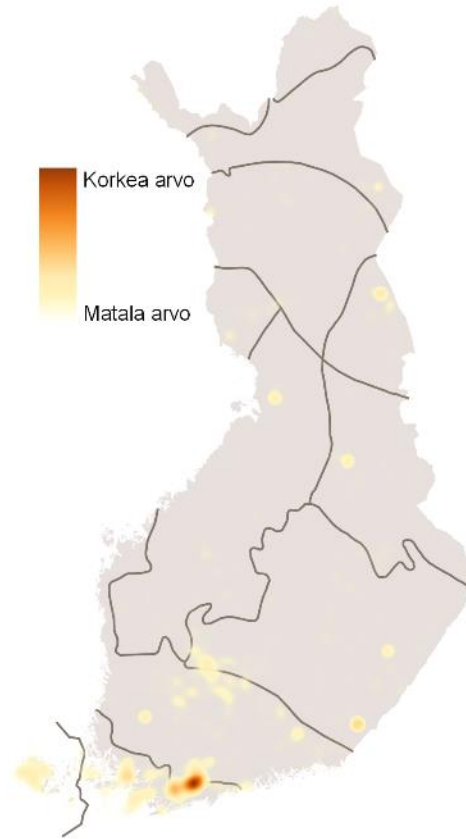
Karut varjoiset
kalliojyrkänteet
(NT)

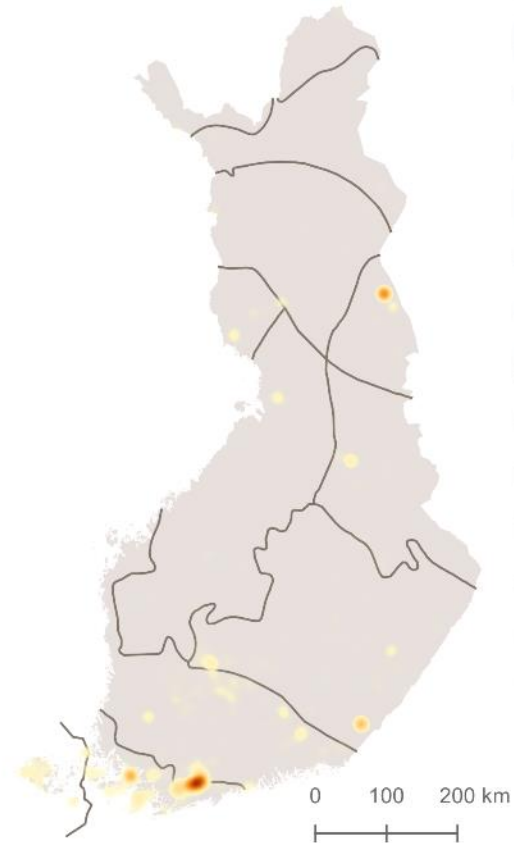
Suojelun ja rajoitetun käytön alueiden ulkopuolella olevien lajiesiintymien sijainti (100m x 100m ruudut)

Suojelun ja rajoitetun käytön alueiden ulkopuolella olevien lajiesiintymien keskittymät

Suojelun ja rajoitetun käytön alueiden ulkopuolella olevien lajiesiintymien keskittymät (painotettu uhanalaisuusluokalla)

Kalliot ja kivikot

**Noin kymmenys kallioluontoa
suojeltu, vaan ei paras kymmenys**

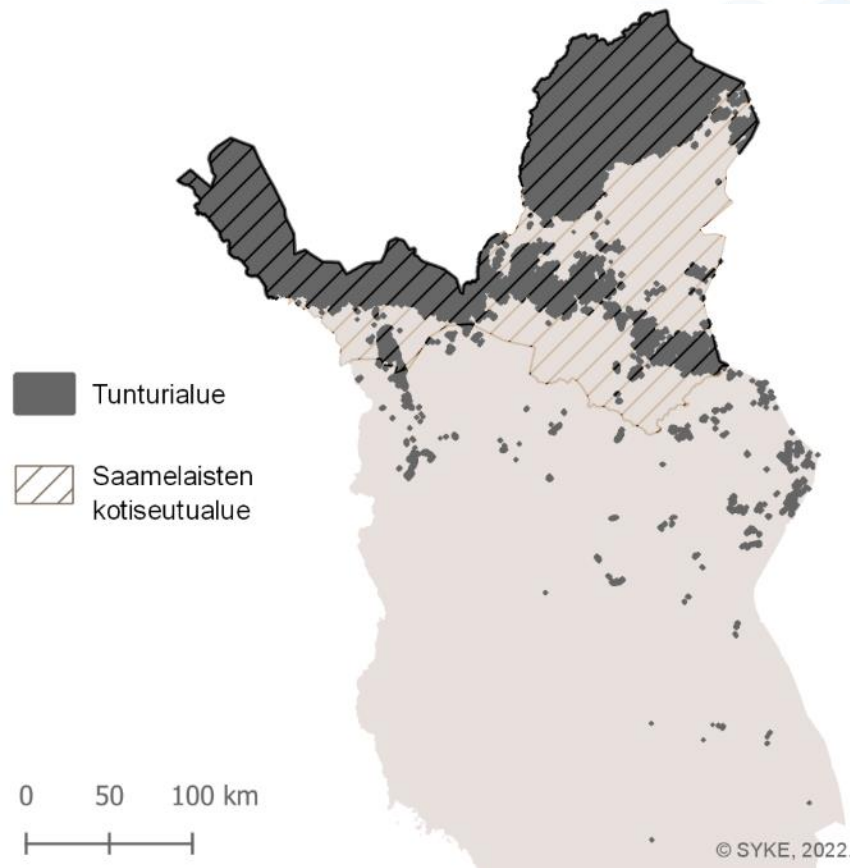
Toimenpide-ehdotukset

- Kalkki- ja serpentiinikallioilla tavoitteena kalkki- ja serpentiinikallioiden sekä käytöstä poistettujen vanhojen kalkki- ja serpentiinivaikutteisten louhosten mahdollisimman kattava suojelu.
- Uhanalaisten kalliolajien suojelutason merkittävä parantaminen. Etenkin erityisesti suojeltavilla lajeilla tavoitteena tulee olla mahdollisimman kattava suojelu.
- Kalkkikallioiden ja muiden umpeenkasvusta kärsivien kallioluontotyyppien hoidon merkittävä lisääminen.
- Kallioluonnon muiden arvokeskittymien suojelun parantaminen. Yhtenä lähtöaineistona voivat toimia kallioalueinventointiaineistosta tunnistetut 200 suojelematonta arvokasta osa-aluetta.
- Kalkki- ja serpentiinikallioita koskevan esiintymä-, tila- ja lajistotiedon merkittävä parantaminen inventoinnilla sekä kallioluonnon seurantajärjestelmän perustaminen.

Tunturit

Korkeasta suojeluosuudesta huolimata tunturiluonto ei ole turvassa: suojelu alueillakin vaikuttavat ilmastonmuut voimakas laidunnuspaine.

- Yli 85 % tunturialueesta on valtion tai yksityismaiden suojelualueita (ml. erämaa-alueet)

Tunturit

KOKASU:ssa käytetyt aineistot

- Tärkeimmät lähtöaineistot luontotyyppiryhmien karkeassa erottamisessa: Maastotietokanta (2021), Monilähde-VMI (2019), Tunturialueet (2017) sekä Ranta10 (2016): tunturikoivikot, tunturikankaat, tunturikalliot ja -kivikot, tunturisuot sekä tunturivedet (noin 40/70 LuTU-tyyppiä)
- Lajitietokeskuksesta ladatut ensisijaisesti tunturipaljakalla tai tunturikoivikoissa elävien uhanalaisten ja silmälläpidettävien lajien havainnot (369 lajia tarkastelussa tunturialueella → 7 983 havaintoruutua)

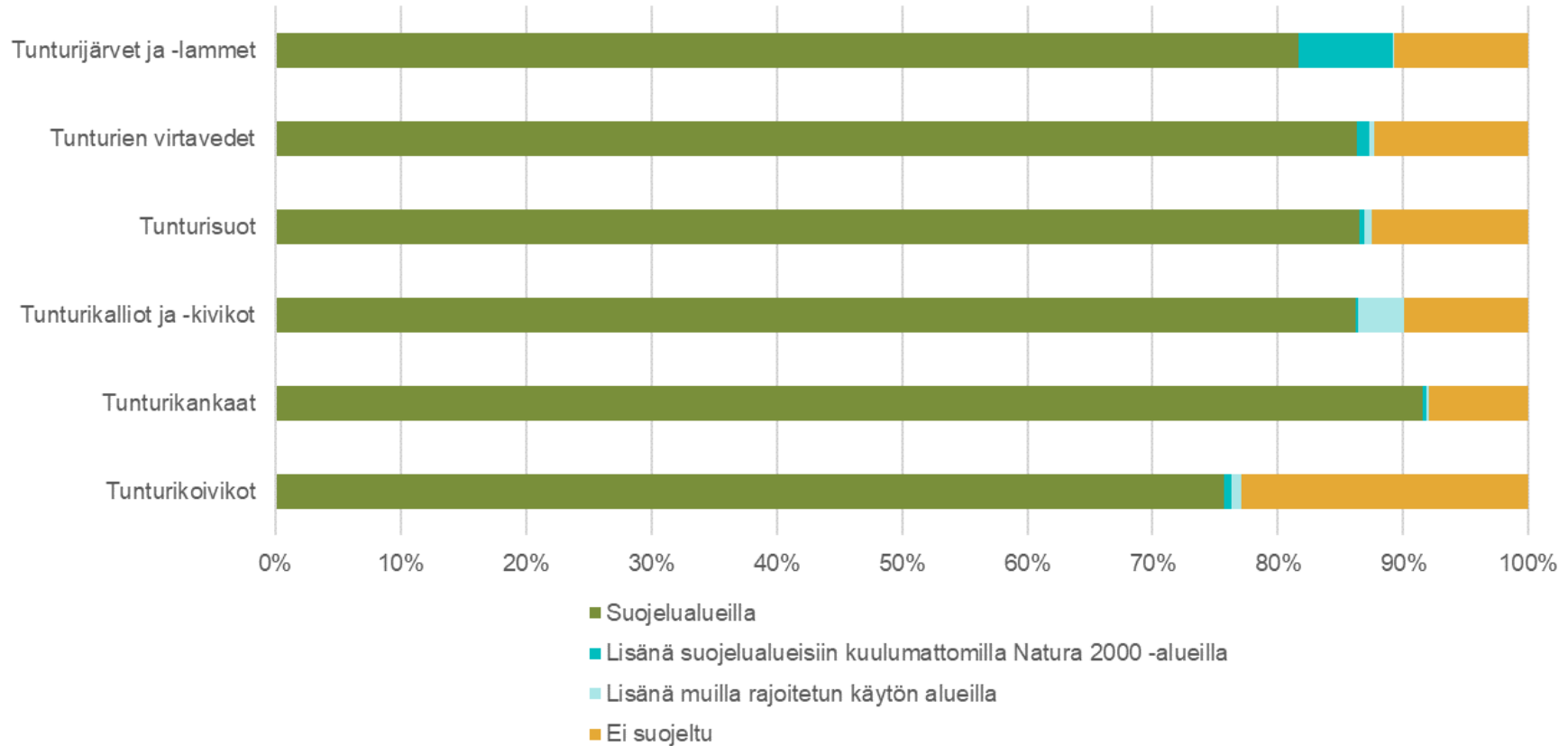
Jääleinikki (EN)

Kuva: Risto Virtanen

Tunturit

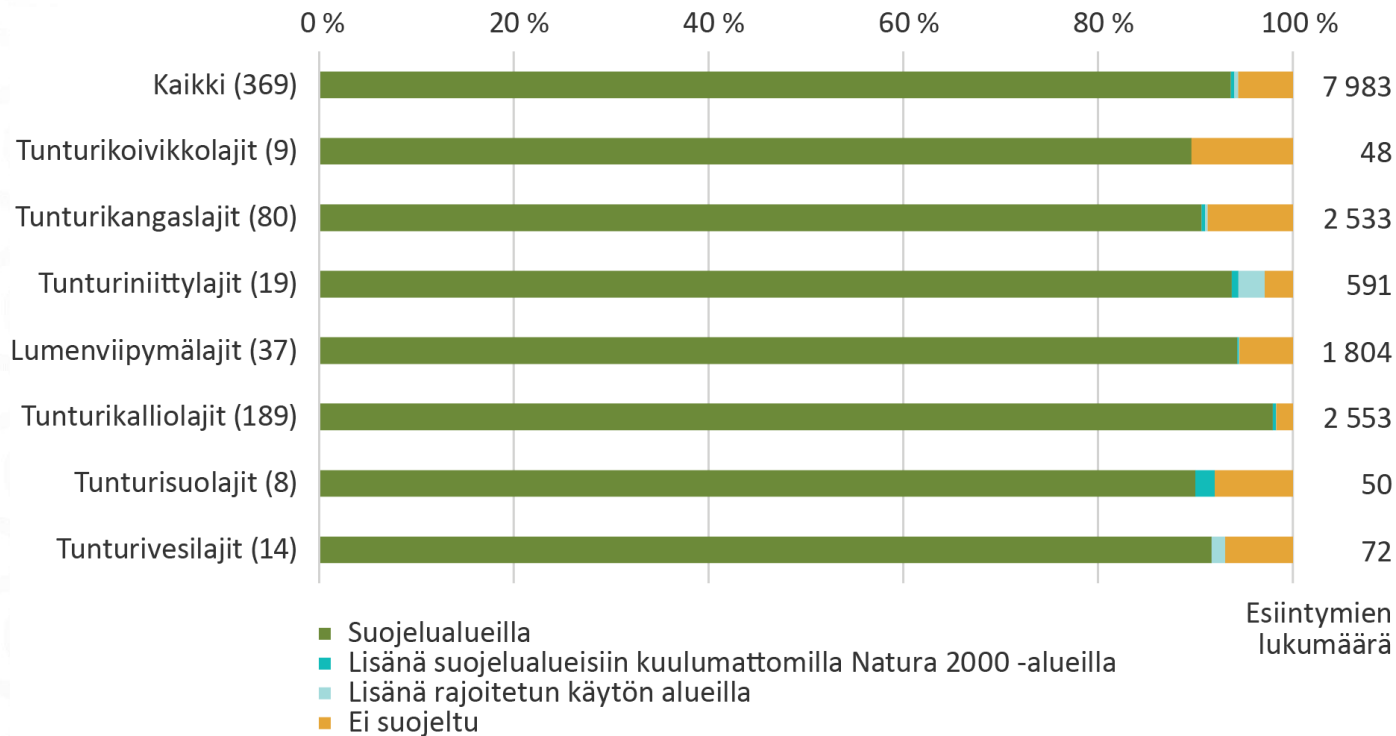
- Luontodirektiivin kahdeksasta tunturiluontotyyppistä tarkasteluihin sisältyi kolme
- Alpiinisen alueen luontodirektiivin 29 lajista KOKASU:n lajiaineiston avulla tarkasteltiin seitsemän epäsuotuisalla suojelutasolla olevan lajin havaintoja

Tunturit: luontotyyppien suojelutilanne

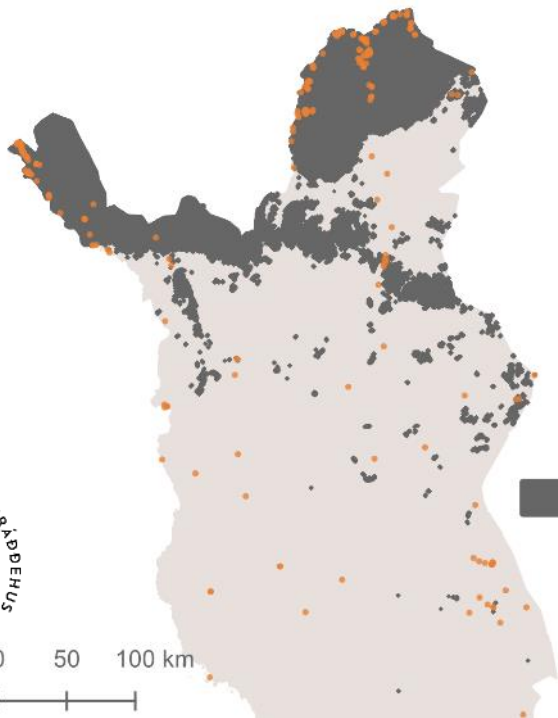

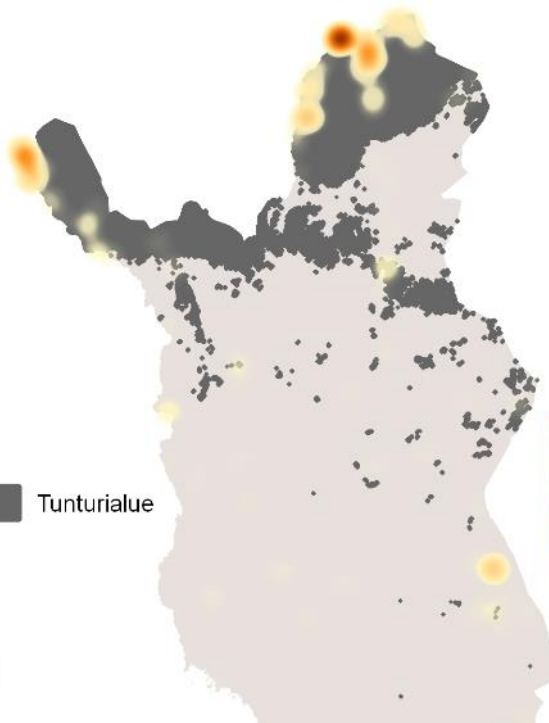
Tunturit: lajien suojelutilanne

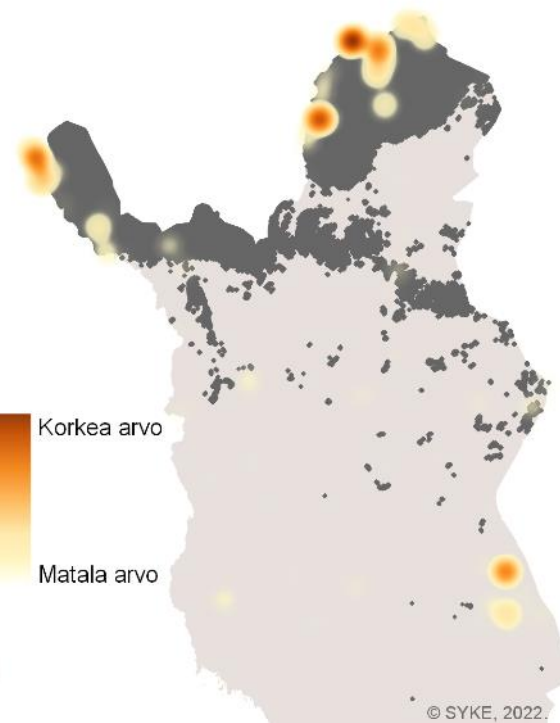
Suojelun ja rajoitetun käytön alueiden ulkopuolella olevien lajiesiintymien sijainti (100m x 100m ruudut)

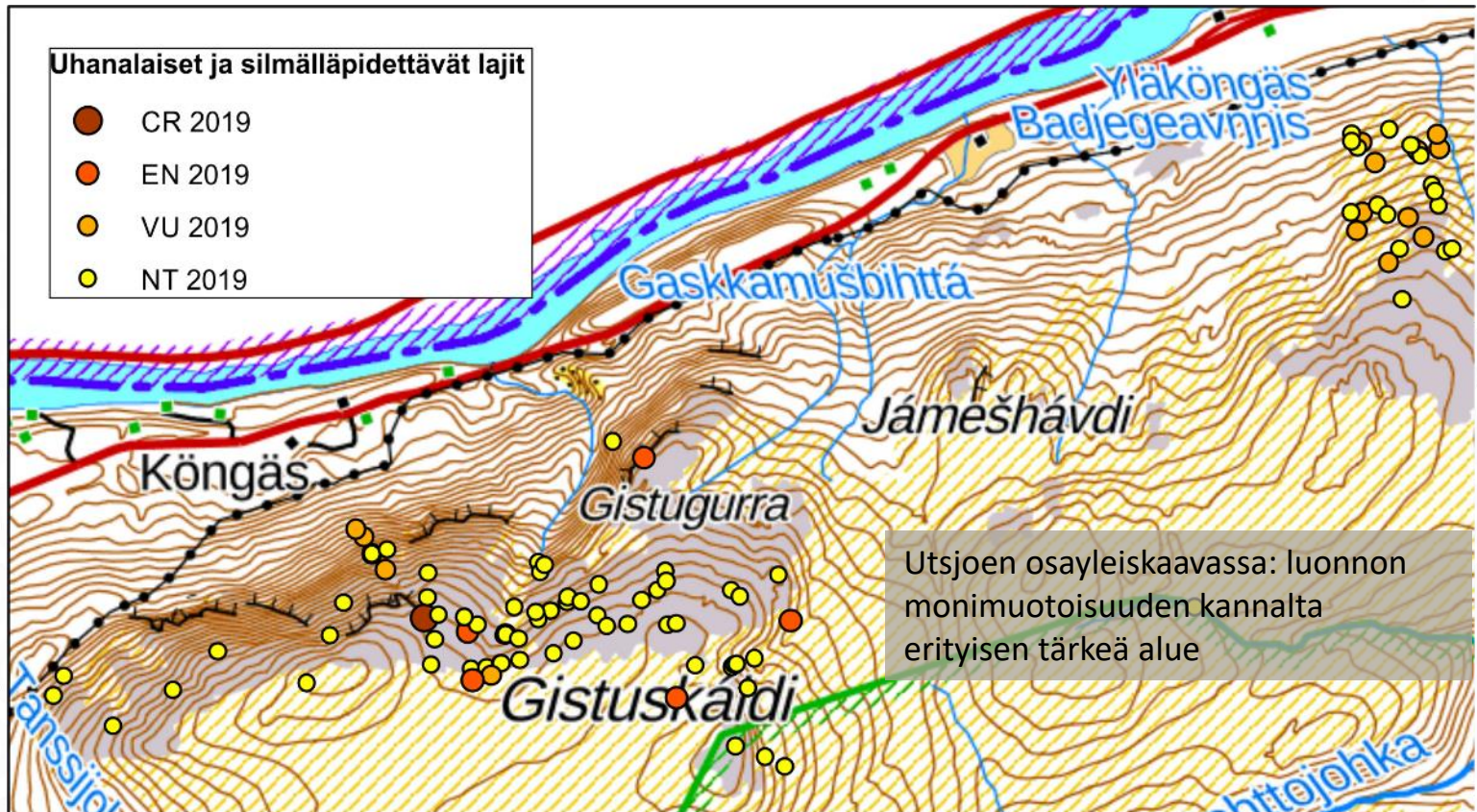
Suojelun ja rajoitetun käytön alueiden ulkopuolella olevien lajiesiintymien keskittymät

Suojelun ja rajoitetun käytön alueiden ulkopuolella olevien lajiesiintymien keskittymät (painotettu uhanalaisuusluokalla)

Suojelun ulkopuolella Gistuskáidin lajikeskittymä

Tunturit

LuTU 2018: Merkittävimmitiksi uhanalaistumisen syiksi arvioitiin ilmastonmuutos, voimakas laidunpaine sekä näiden yhteisvaikutus.

Kuvassa entistä tunturikoivikkoa eli sekundääristä tunturipaljakkaa, joka on syntynyt 1960-luvun tunturimittarituhojen ja niitä seuranneen voimakkaan laidunnuspaineen seurauksena.

Tunturit

Korkeasta suojeluosuudesta huolimatta tunturiluonto ei ole turvassa

Toimenpide-ehdotukset

- Porotalouden ohjaus: Porojen aiheuttamaa laidunnuspainetta säädellään ja laidunkiertoa kehitetään. Laaditaan ja toteutetaan paliskuntakohtaisia porolaitumien hoito- ja käyttösuunnitelmia.
- Maankäytön ohjaus: Tunturiluonto ja porolaitumet otetaan huomioon kokonaisvaltaisessa maankäytön suunnittelussa erilaisten luonnonvarojen hyödyntämiseen liittyvien paineiden kasvaessa.
- Kulumisen ehkäisy: Tehostetaan maastoliikenteen valvontaa, tiedotusta ja opastusta tunturialueella ja ohjataan toimintaa suunnittelulla ja rakenteilla

Kiitos

Kuva: Arto Saikkonen

S Y K E

Suomen ympäristökeskus SYKE | Finlands miljöcentral | Finnish Environment Institute | [syke.fi](https://www.syke.fi) | [ymparisto.fi](https://www.ymparisto.fi)